

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.3.7>

УДК 37.072

Костянтин Линьов

ORCID iD 0000-0002-3162-3900

кандидат наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри освітнього лідерства
Інституту післядипломної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 Київ, Україна,
k.lynov@kubg.edu.ua

Ірина Линьова

ORCID iD 0000-0003-0335-8668

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри історичної та громадянської освіти
Інституту післядипломної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Україна, 04053 Київ, Україна,
i.lynovf@kubg.edu.ua

СТАВЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ ДО РОЗШИРЕННЯ ОБСЯГУ АВТОНОМІЇ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Автори статті аналізують результати опитування керівників шкіл, яке було здійснене у грудні 2020 р. в м. Києві. Закон України «Про освіту» передбачає надання закладам освіти права на розширення обсягу автономії, а саме академічної, організаційної, кадрової та фінансової автономії. Цей процес зокрема залежить від рівня готовності керівника до самоврядування у школі, бажання та вміння користуватися наданими законодавством України можливостями.

Метою статті є оприлюднення результатів дослідження з визначення актуального стану ставлення керівників закладів загальної середньої освіти столиці до впровадження задекларованої законодавством автономії школи та чинників, які цьому перешкоджають. Реалізація поставленої мети передбачає наступне: визначення ставлення керівника школи до впровадження задекларованої законодавством автономії закладів освіти; визначення готовності директора найближчим часом розпочати реалізацію автономії закладу освіти; виокремлення умов, врахування яких зможе пришвидшити впровадження автономії закладів освіти.

Учасниками опитування «Автономія закладів освіти та її вплив на якість управління освітою столиці», проведеного аналітичним центром Київського університету імені Бориса Грінченка «ОсвітАналітика», стали 472 керівники закладів загальної середньої освіти, фахівці районних у місті Києві управлінь освіти та столичного Департаменту освіти і науки. У статті представлений аналітичний огляд результатів анкетування саме керівників закладів освіти м. Києва, статистичний портрет директора школи столиці, а також висновки авторів. Керівники шкіл столиці підтримують ідеї, можливості автономії та запроваджують автономію закладу освіти з різною швидкістю, послідовністю етапів та комбінацією складових. Основними умовами реалізації автономії закладів освіти, закладеною вітчизняним законодавством, керівники вважають вироблення алгоритму дій для впровадження автономії; навчання адміністрації шкіл як освітніх управлінь; забезпечення відповідного рівня поточного фінансування; позбавлення закладів освіти надлишкових функцій; надання консультативної допомоги та розроблення механізму стимулювання керівників тощо.

Ключові слова: автономія закладу загальної середньої освіти; академічна автономія; кадрова автономія, керівник закладу освіти; організаційна автономія, фінансова автономія; управлінська компетентність керівника закладу загальної середньої освіти.

Вступ. У 2017 р. був схвалений Закон України «Про освіту», який задекларував автономію закладу освіти, як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування. У статті 23 записано, що «державою гарантує академічну, організаційну, фінансову і

кадрову автономію закладів освіти». А у статті 25, п. 3 – що «засновник або уповноважений ним орган (особа) не має права втручатися в діяльність закладу освіти, що здійснюється ним у межах його автономних прав, визначених законом та

установчими документами» (Закон України «Про освіту», 2017).

У матеріалі, підготовленому науковцями в рамках шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», стверджується, що всі види автономії закладу загальної середньої освіти тісно пов'язані між собою, взаємно виходять один з одного та взаємодоповнюють один одного. А тому – запровадити «тільки один вид автономії в окремо взятому закладі є нереальним завданням» (Сеїтосманов та інші, 2019, с. 7–8). Проте наші колеги визначають певну ієрархію видів автономії та послідовність їх запровадження: академічна – організаційна – кадрова – фінансова (Сеїтосманов та інші, 2019, с. 7).

Дослідження Європейського Союзу «School autonomy in Europe. Policies and measures» (2008) визначає поняття «автономія школи» відносно кількох різних аспектів управління школою (в першу чергу фінансування та управління людськими ресурсами), а також ступінь автономності закладів середньої освіти. Школи вважаються *повністю автономними або такими, що мають високий ступінь автономії*, якщо вони повністю несуть відповідальність за свої рішення з урахуванням загальних рамок освітнього законодавства, проте цей статус не виключає співпраці з місцевими, регіональними та центральними органами влади. Школи *частково автономні*, якщо вони приймають рішення в рамках заздалегідь визначених положень або їхні рішення вимагають схвалення вищих органів влади. Школи *не мають автономії*, якщо повноваження щодо прийняття рішень належать вищим органам освіти. І нарешті, можна відзначити *факультативну автономію*, яка передбачає, що місцеві органи влади можуть делегувати певні повноваження щодо прийняття рішень школам, проте ці повноваження не закріплені законодавчо і можуть змінюватись у різних ситуаціях.

Існуюча система управління створена в минулому столітті за імперативним принципом в умовах централізованого розподілу коштів та орієнтована на оперативне реагування на проблеми, що виникають у школах. Набуття права і здатності школами реалізовувати автономію закладу освіти потребує відмовитися від пострадянського механізму управління освітньою галуззю, адже «педагогічна система школи, яка тримається на «зовнішньому управлінні», ніколи не може бути живою, самодостатньою, лідерською, гнучкою і адекватною сучасним суспільним змінам» (Управління освітою та шкільна автономія, 2013, с. 8).

Міжнародний досвід доводить, що автономія закладів освіти – це необхідний, але недостатній компонент підвищення якості освіти, без належних інструментів автономія не покращить шкільних результатів. Так, Е. Mizgav (2014), М. К. Boudreaux (2017) стверджують, що автономія може покращити управління школою та зробити її більш інформованою та інноваційною, проте кращі

навчальні результати ми побачимо в школах з більш досвідченими, активними директорами-лідерами з управлінськими здібностями. V. Gunnarsson et al. (2004), які провели широке дослідження в школах країн Латинської Америки, зробили висновок, що якість навчальних результатів великою мірою корелює з участю батьків у шкільному житті, яка зменшується, коли батьки впевнені в успішності школи, пов'язаною з ефективною автономією. Але всі науковці впевнені в необхідності вдосконалення демократичного управління закладами середньої освіти, підвищенні рівня всіх видів автономії шкіл, покращенні якості освіти.

В Україні в 2013 р. групою освітян під науковою редакцією Л. Парашенко було проведено всеукраїнське дослідження щодо аналізу сучасного стану управління шкільною освітою. Наші колеги дійшли висновку, що «в управлінні школою домінують методи планово-адміністративного розподілу та директивного «зовнішнього управління», а також запропонували здійснити реорганізацію «управління освіти в сервісні центри місцевої виконавчої влади» (Управління освітою та шкільна автономія, 2013, с. 44–45).

У грудні 2020 року аналітичним центром «ОсвітАналітика» у співпраці з КНП «Освітня агенція міста Києва» було проведено дослідження на тему: «Автономія закладів освіти та її вплив на якість управління освітою столиці». Учасниками опитування стали керівники закладів загальної середньої освіти, фахівці районних у місті Києві управлінь освіти та столичного Департаменту освіти і науки. Респондентам було запропоновано дати відповіді на запитання анкети в електронному вигляді одночасно в один день. Таке рішення було спричинене карантинними обмеженнями на зібрання людей в одному приміщенні та бажанням організаторів мінімізувати взаємовпливи респондентів з метою вплинути на кінцеві результати дослідження. Висновки та рекомендації органам влади були оприлюднені аналітичним центром «ОсвітАналітика» (Линьов, Редько, 2021).

У даній статті представлений аналітичний огляд результатів анкетування саме керівників закладів освіти м. Києва.

Мета дослідження – визначення актуального стану ставлення керівника закладу загальної середньої освіти столиці до впровадження задекларованої законодавством автономії закладів освіти та чинників, які цьому процесу перешкоджають.

Реалізація поставленої мети передбачає потребу визначити:

- ставлення керівника закладу загальної середньої освіти столиці до впровадження задекларованої законодавством автономії закладів освіти;
- готовність керівника закладу загальної середньої освіти найближчим часом розпочати реалізацію автономії школи;
- умови, врахування яких зможе пришвидшити впровадження автономії закладів освіти.

Методологія. Для реалізації мети організатори дослідження запропонували опитати три категорії респондентів: керівників закладів загальної середньої освіти (у подальшому – керівники); працівників Департаменту освіти і науки м. Києва та районних у місті Києві управлінь освіти, які є стейкхолдерами системи управління освітою на рівні столиці.

Дане дослідження було проведене аналітичним центром «ОсвітАналітика» (аналіз результатів дослідження) у співпраці з КНП «Освітня агенція міста Києва» (організація та проведення дослідження). Були розроблені анкети для трьох категорій респондентів, які містили три змістові частини: з'ясування актуального стану впровадження автономії школи та загальні дані про респондента. Організатори дослідження створили анкети в електронному вигляді й запропонували всім респондентам відповісти на запитання анкети одночасно у визначений день в онлайн-форматі. Таким чином було виконано вимогу карантинних обмежень в Україні та зведено до мінімуму можливість узгоджених, договірних відповідей респондентів з метою вплинути на кінцеві результати дослідження.

Отже, на першому етапі дослідники з'ясували ставлення респондентів до феномену автономії закладу освіти, а також отримали відповіді на питання, як кожний з них розуміє автономію. Далі намагалися скласти певну ієрархію складових автономії та їх запровадження з точки зору учасників опитування. Наступний крок – визначити, що на думку респондента заважає чи перешкоджає запроваджувати автономію та створення яких умов зможе допомогти у розв'язанні проблеми.

Основні результати дослідження були оприлюднені аналітичним центром «ОсвітАналітика» у звіті «Автономія закладів освіти та її вплив на якість управління освітою столиці» (Линьов, Редько, 2021) та презентовані освітянській спільноті. Проте деякі питання дослідження та їхній аналітичний огляд не ввійшли у публікацію, що дозволяє нам познайомити читачів з ними вперше.

Результати дослідження.

Статистичний портрет керівника закладу загальної середньої освіти м. Києва. У дослідженні взяли участь 472 керівника закладів освіти, які очолюють різні типи закладів загальної середньої освіти (див. рис. 1).

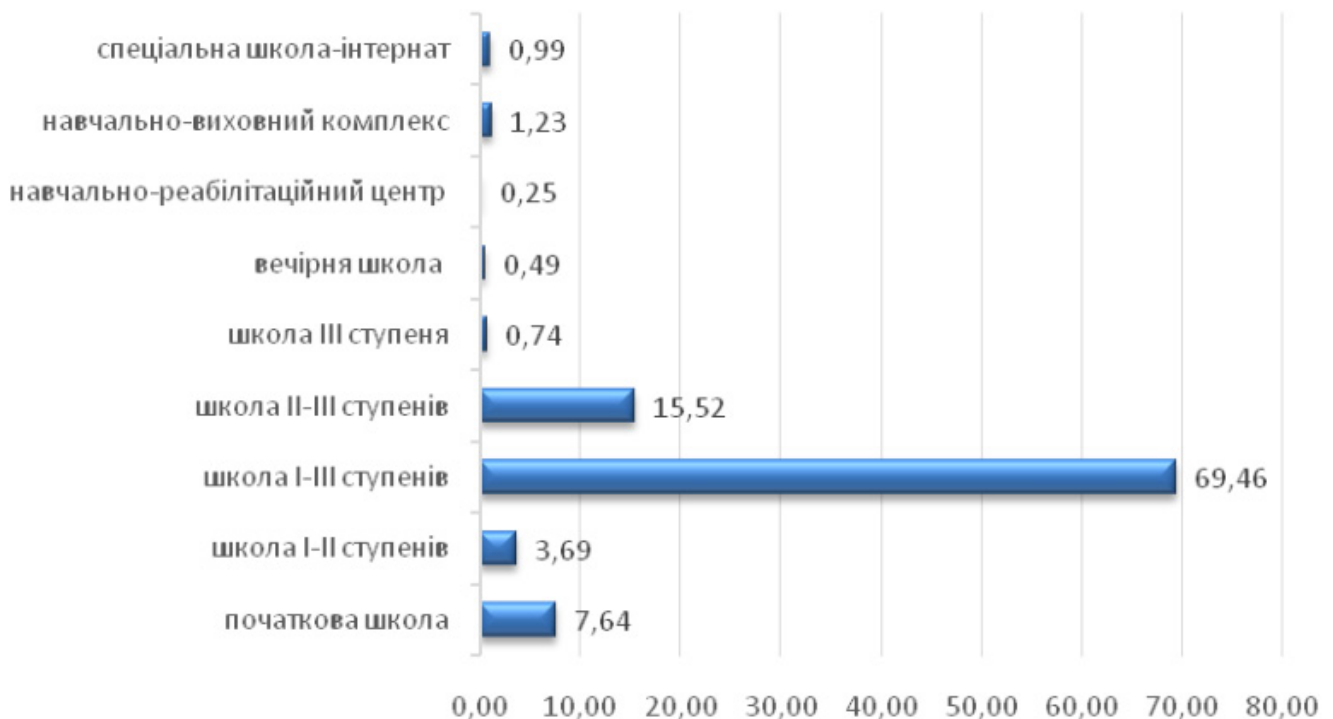

Рис. 1. Тип закладу освіти, в якому працює респондент

Складено самостійно

Як видно із представлених даних, сім із десяти керівників, які взяли участь у опитуванні, очолюють заклади загальної середньої освіти I–III ступенів.

Більшість керівників шкіл не мають спеціальної управлінської освіти:

- 217 керівників (45,97%) мають спеціальну освіту з управління закладом освіти;
- 255 керівників (54,03%) такої освіти не мають.

Зважаючи на зростаючі вимоги до управлінської компетентності керівника закладу загальної

середньої освіти в умовах децентралізації та розбудови Нової української школи, вважаємо, що наявність в управлінця спеціальної менеджера-освітянина є необхідною, адже наразі йдеться не про «вчителя вчителів», а про лідера, організатора складних процесів, що забезпечують життєдіяльність сучасного закладу освіти.

Кожний третій серед респондентів (146 осіб – 30,93%) має стаж на посаді директора закладу освіти більше 20 років, а кожний п'ятий (94 особи – 19,92%)

має стаж роботи на посаді керівника до 5 років; кількість управлінців зі стажем 5–10 років, 11–15 років

та 16–20 років розподілились у вибірці приблизно однаково (15,68–16,74%).

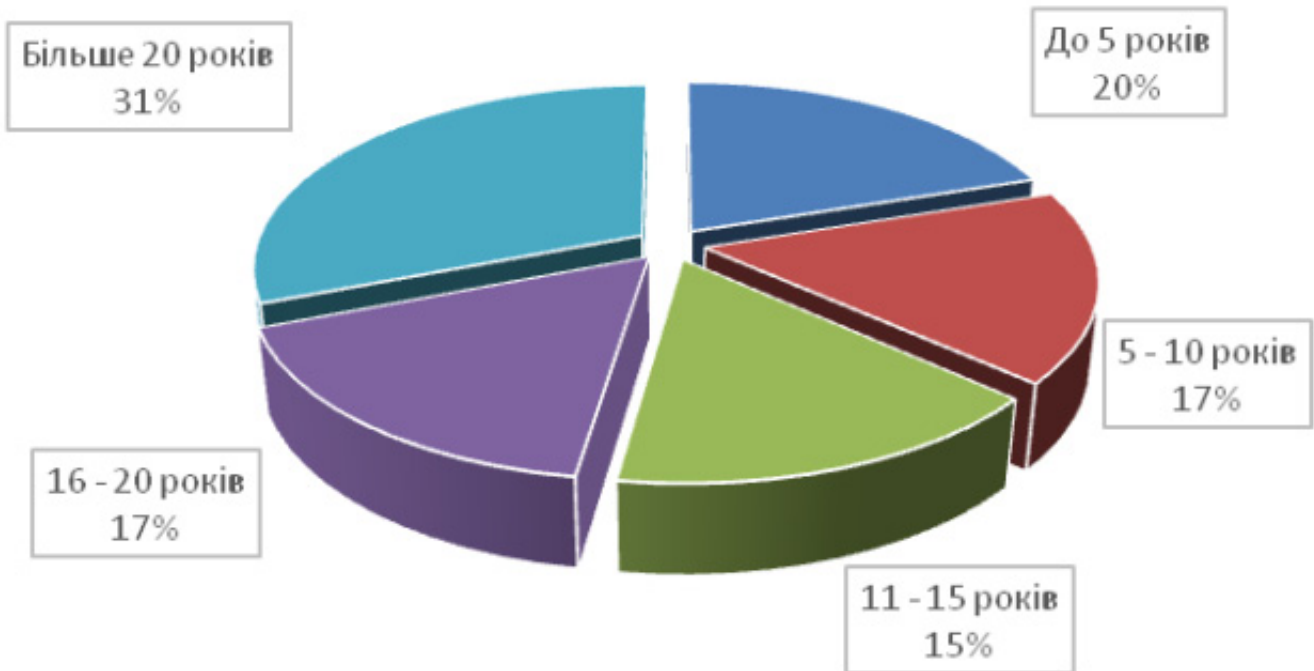

Рис. 2. Стаж респондента на посаді керівника закладу освіти

Складено самостійно

Відмічаємо позитивну тенденцію: кожен п'ятий керівник школи призначений на посаду за останні 5 років, а отже – це ті управлінці, які пройшли конкурсний відбір на посаду керівника комунального закладу загальної середньої освіти згідно з процедурою, яка була закріплена у ст. 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020).

Гендерний склад серед працівників освітньої га-

лузі є традиційним: серед управлінців закладів освіти традиційно домінують жінки. Розподіл респондентів за статтю підтвердив гендерний дисбаланс в українській освіті, де переважна більшість і вчителів, і директорів – жінки. Серед опитаних 79,24% складають жінки, а 20,76% – чоловіки.

За віком респонденти розподілилися наступним чином (див. Рис. 3).

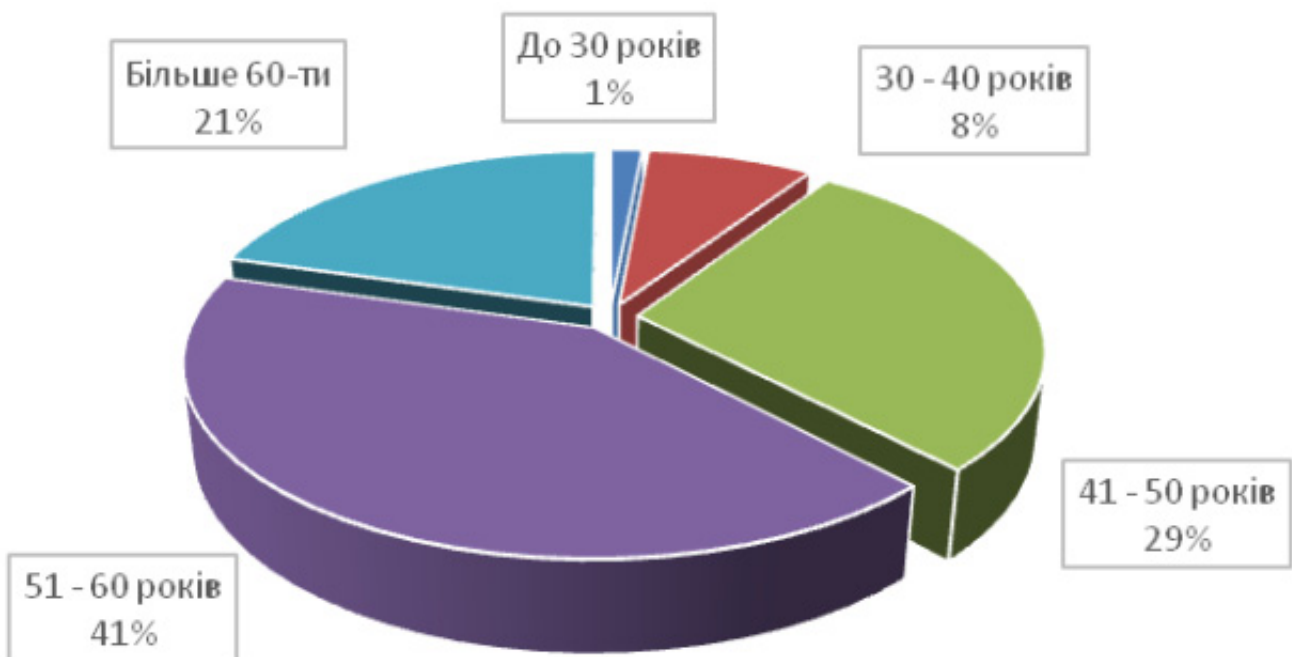

Рис. 3. Вік керівника закладу освіти

Складено самостійно

Зважаючи на наведені дані, відмітимо, що кожний другий керівник освітнього закладу – працівник передпенсійного, а кожний п'ятий – пенсійного віку.

Таким чином, у дослідженні брали участь понад 90% від загальної кількості керівників закладів загальної середньої освіти у м. Києві. 70% керівників, які взяли участь в опитуванні, очолюють заклади загальної середньої освіти I–III ступенів. Більше половини респондентів не мають спеціальної освіти з управління закладом освіти. Кожний третій керівник має стаж на посаді директора закладу освіти більше

20 років, а кожний п'ятий – стаж роботи на посаді керівника до 5 років. Вісім з десяти керівників шкіл є жінками. Кожний п'ятий керівник за віком перевищує 60 років, і лише кожний десятий має вік до 40 років.

Результати анкетування керівників закладів освіти м. Києва. Відповідаючи на запитання щодо ставлення до автономії закладів освіти, більше 70% респондентів цілком підтримують (29,66%) та швидше підтримують (47,25%) розширення прав автономії закладів освіти (Рис. 4).

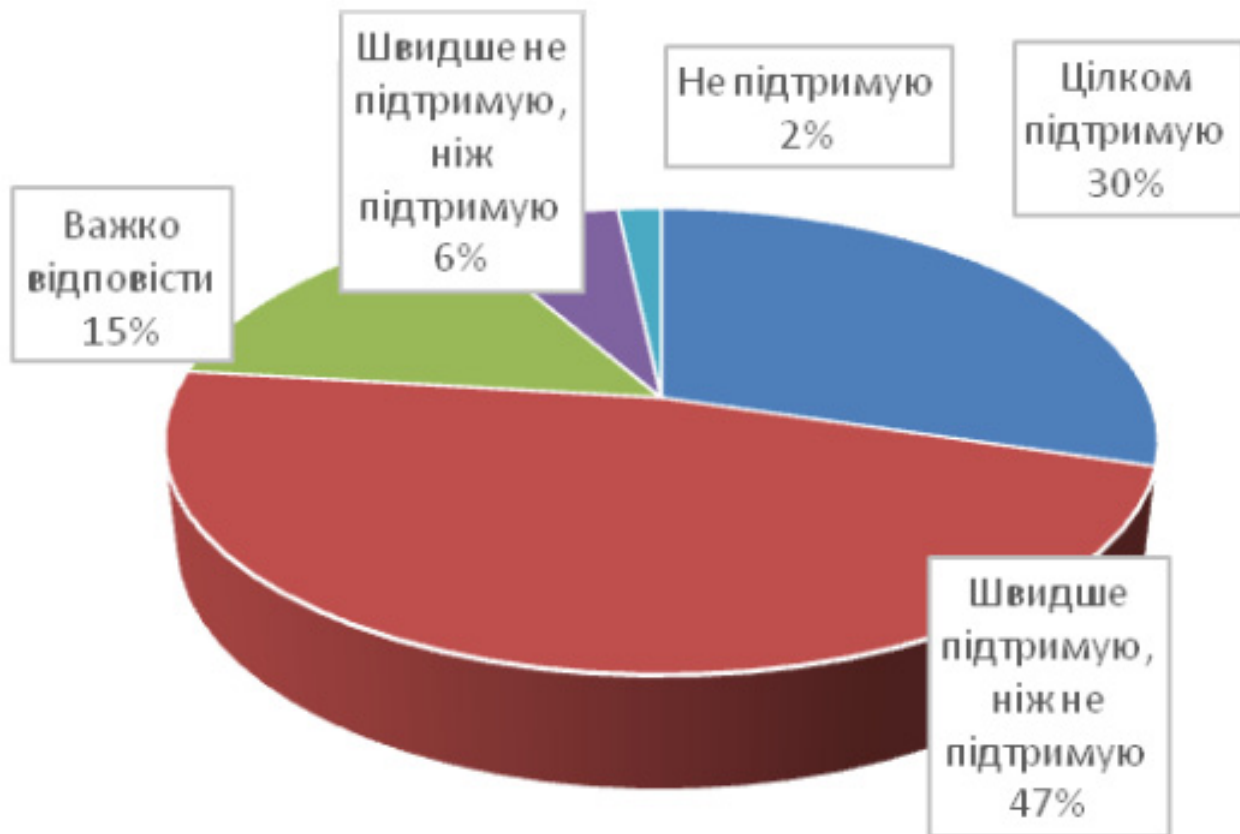

Рис. 4. Ставлення респондентів до автономії закладів освіти

Складено самостійно

Це свідчить про те, що керівники закладів освіти столиці в переважній своїй більшості декларують підтримку освітньої політики держави, розуміють тренди розвитку освіти, закріплених у вітчизняному законодавстві.

Керівник закладу загальної середньої освіти ідентифікує поняття «автономія» із організаційною (80,93%), кадровою (75%), фінансовою (72,25%) самостійністю, а також підвищеною відповідальністю (74,36%) та самостійністю у визначенні стратегії розвитку школи (73,31%) (Рис. 5).

Майже половина опитаних (45%) асоціює автономію із великим додатковим навантаженням, третина (35,17%) пов'язує автономію із наявністю шкільного самоврядування, а кожний п'ятий (21,61%) підкреслює неприйнятність стосунків «начальник – підлеглий» у відносинах з органами управління освітою на рівні міста. Ці результати підтверджують висновки J. W. Pilton (2015), який під час свого дослідження в гімназіях Німеччини отримав подібні

результати: директори повідомляли про додані обов'язки та підвищену складність ролей в умовах автономії, професійне вигорання і напруженість у стосунках з центральними органами управління, проте й про простір для впровадження ініціатив щодо покращення школи.

У науковому дискурсі дослідження щодо проблем впровадження автономії в закладах середньої освіти стосуються, як правило, країн з дуже централізованою системою управління освітою, наприклад Туреччини (Göksoy, 2016; Limon, Aydin, 2020). Проте і в країнах з розвиненою демократією і багатолітнім досвідом впровадження автономії, як в Німеччині чи США, школи зазнають тиску з боку вищих керівних органів щодо підзвітності (Pilton, 2015; Hashim et al., 2021).

До складових автономії, які керівники вже запроваджують у своїх закладах освіти, респондентами віднесені: кадрова – 83,69%, організаційна – 69,70%, академічна – 58,9%. Фінансову самостійність запроваджують 10,38% респондентів. Жодної – 4,66% (Рис. 6).

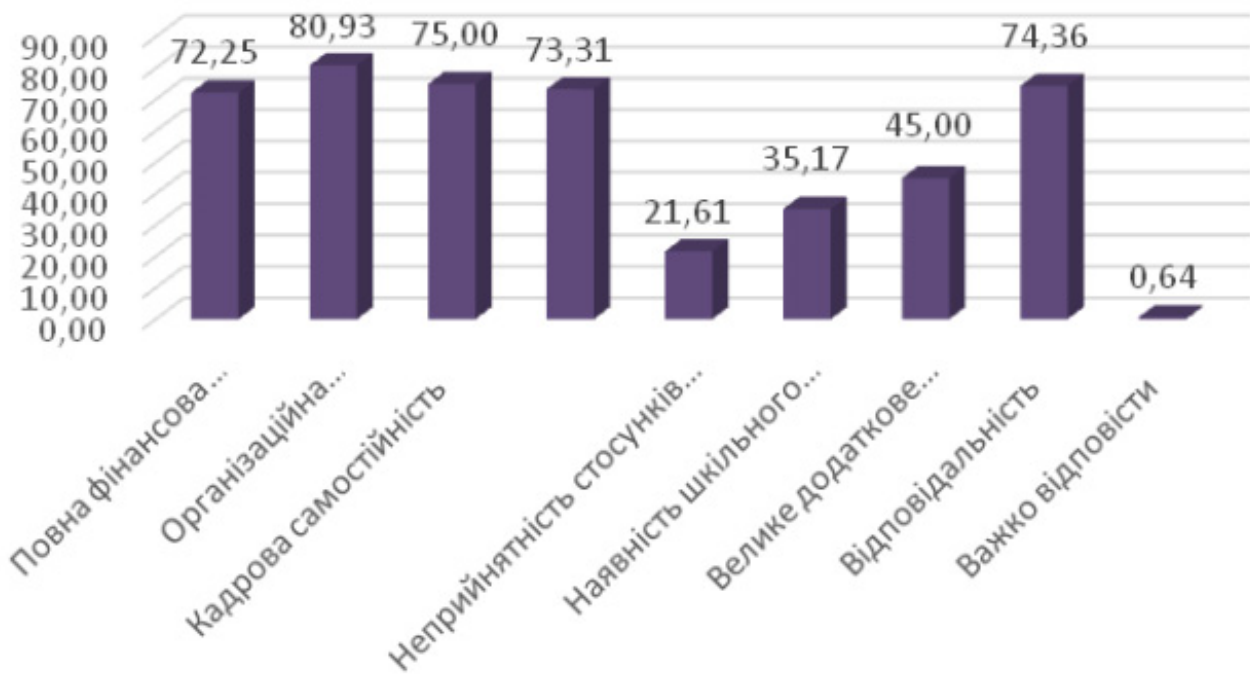

Рис. 5. Розуміння респондентами сутності автономії закладу освіти

Складено самостійно

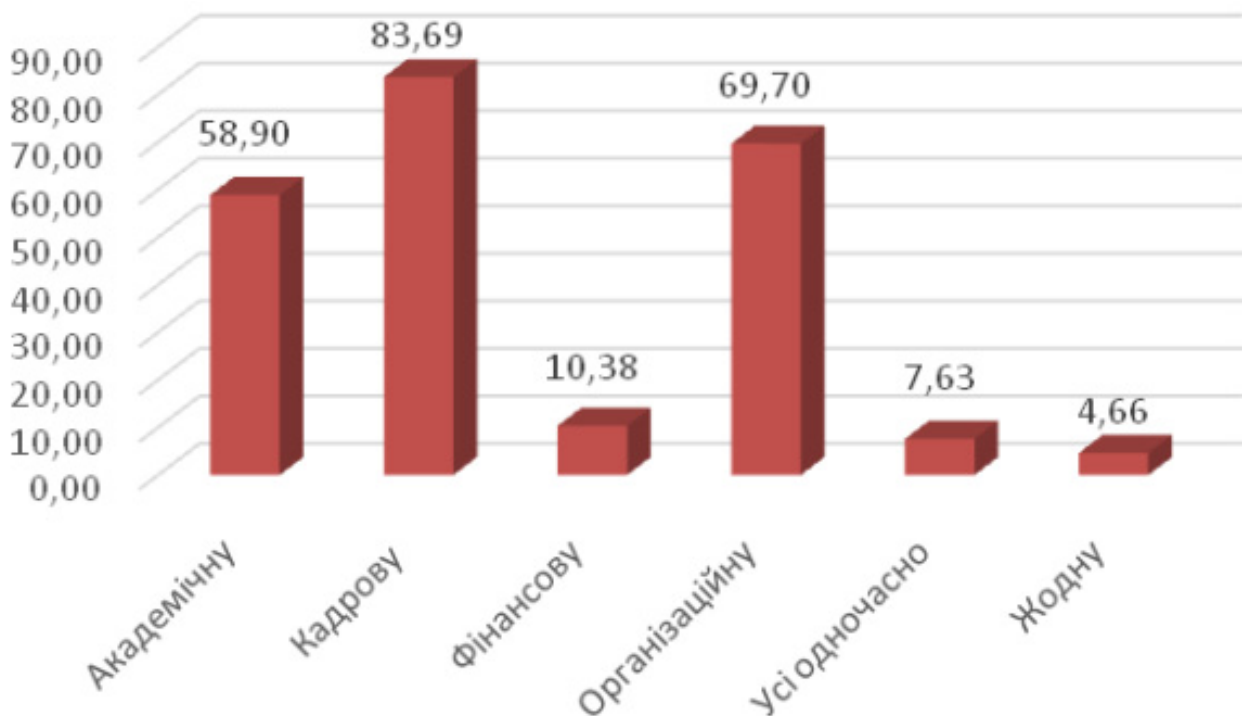

Рис. 6. Які складові автономії керівник закладу освіти вже запроваджує на практиці?

Складено самостійно

Респонденти наголошують на труднощах, з якими вони зіткнулися в процесі реалізації автономії закладу освіти. До них відносяться наступні:

- брак кваліфікованих кадрів – 20,5%;
- недостатнє фінансування – 17,9%;
- брак спеціальних знань – 15,4%;
- недосконалість нормативно-правової бази – 14,7%;
- підбір кваліфікованих фахівців – 11,5%;
- відсутність юридичного супроводу – 9,6%.

Заважає чи перешкоджає керівникам закладів освіти запроваджувати автономію їхнє недостатнє навчання з фінансово-господарських питань (46,82%), брак спеціальних знань (40,04%), недосконалість нормативно-правового регулювання в цій сфері та неспроможність чинної системи фінансування забезпечити автономію у повному обсязі (45,13% та 48,94% відповідно), застарілі механізми управління освітою та бюрократизм в освіті (17,16% та 18,86% відповідно) (Рис. 7).

Рис. 7. Чинники, що заважають або перешкоджають запровадженню автономії закладів освіти

Складено самостійно

Можемо віднести до неважливих причин щодо запровадження автономії такі: неготовність педагогічного колективу (близько 6%), відсутність практичної підтримки з боку органів управління (8,69%) та брак довіри до кінцевого результату (близько 5%).

На запитання щодо готовності керівників запровадити автономію найближчим часом 27,54% рес-

пондентів відповіли ствердно. Відповідно до отриманих результатів опитування 27,33% керівників вже запроваджують автономію, приблизно стільки ж висловили власну готовність найближчим часом розпочати діяльність у цьому напрямі. 35,59% керівників не визначилися із відповіддю щодо власної готовності (Рис. 8).

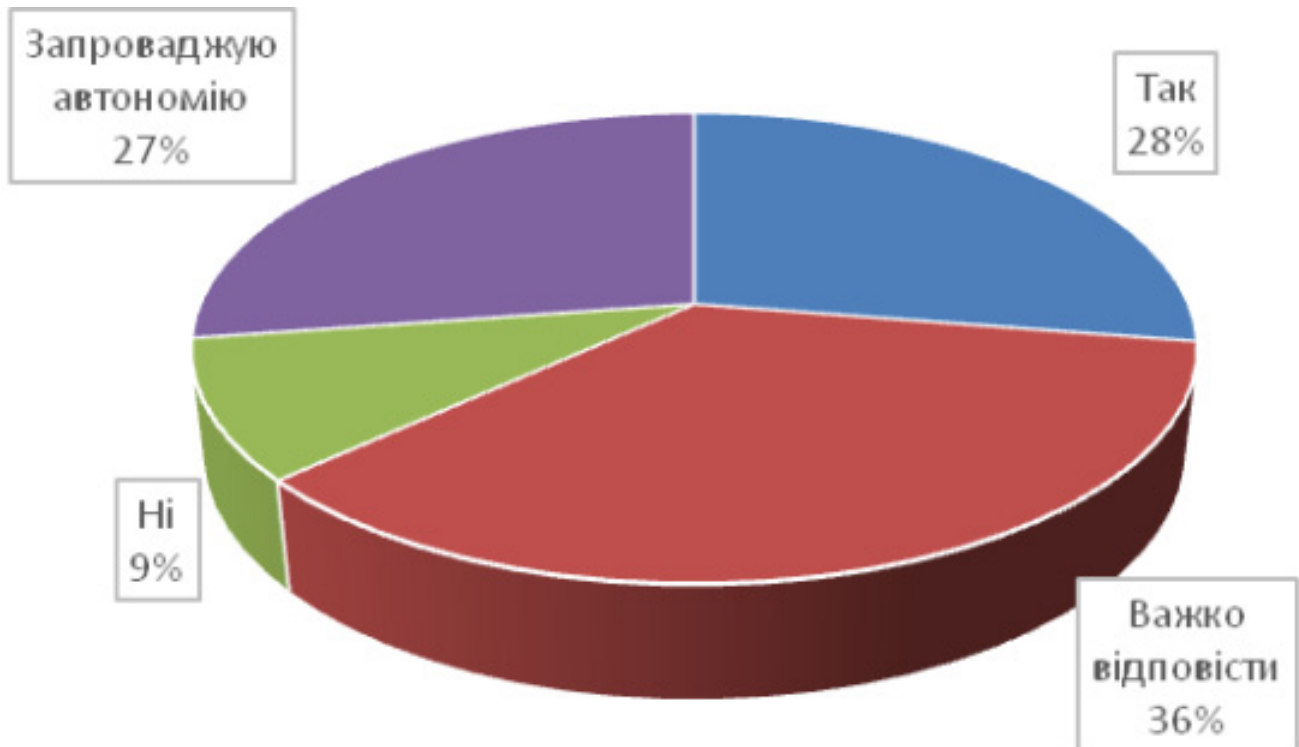

Рис. 8. Готовність керівника закладу освіти найближчим часом розпочати реалізацію автономії школи

Складено самостійно

Отже, 27% від числа респондентів вже реалізує автономію в межах, визначених законодавством, а 28% виразили свою готовність до цього. І лише 9% нічого не збираються робити, а 36% перебувають в очікуванні, коли надійдуть відповідні розпорядження від органів управління освітою. Констатуємо, що кожен другий керівник закладів загальної середньої освіти проявляє свою активність та демонструє готовність найближчим часом розпочати реалізацію автономії у своїх закладах освіти.

Найбільше у процесі запровадження автономії керівники закладів освіти очікують на допомогу та підтримку районних управлінь освіти (65,93%). На підтримку Департаменту – 18,58% респондентів. 35 керівників закладів освіти (7,74%) взагалі не потре-

бують підтримки. Ці результати підтверджують міжнародний досвід, який свідчить, що автономія школи і децентралізація управління середньою освітою на практиці більше залежать від місцевого вибору, ніж від загальнодержавного законодавчого акту (Gunnarsson et al., 2004), тому допомога та підтримка районних управлінь освіти є ефективними в допомозі керівникам закладів освіти у впровадженні автономії школи.

Пришвидшити процес переходу закладів освіти до автономії може розроблення і надання школам алгоритму запровадження автономії (78,6%), навчання керівників як менеджерів закладів освіти (70,76%), запровадження відповідного рівня поточного фінансування (72,67%) та створення належної матеріально-технічної бази (71,82%) (Рис. 9).

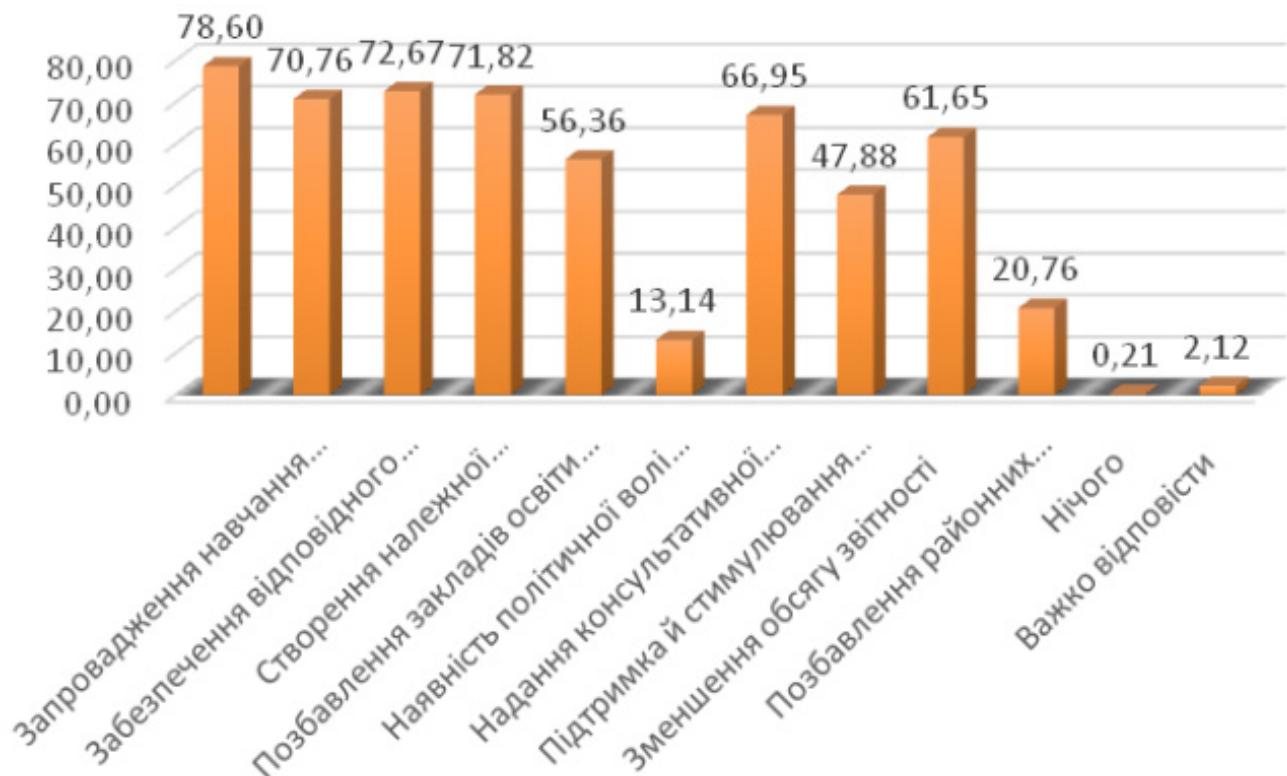

Рис. 9. Створення яких умов зможе пришвидшити впровадження автономії закладів освіти?

Складено самостійно

Важливим вважають респонденти надання консультативної допомоги керівникам (66,95%) та позбавлення закладів освіти надлишкових функцій (56,36%) та зменшення обсягу звітності (61,65%). Важливу роль відводять респонденти і підтримці, і стимулюванню керівників до самостійності та самоорганізації (47,88%).

Таким чином, керівник столичної школи демонструє розуміння та підтримку процесу розширення прав автономії закладу освіти. У поняття «автономія» керівник закладу освіти вкладає організаційну самостійність, кадрову та фінансову незалежність, демонструє прагнення до самостійності у визначенні стратегії розвитку закладу освіти. Поряд із цим керівник розуміє і усвідомлює велику відповідальність за прийняті управлінські рішення, що є невід'ємною складовою автономії

закладу освіти. Окрім цього керівник усвідомлює необхідність командної роботи в управлінні закладом на засадах автономії, обов'язковість співпраці та успішної взаємодії педагогічної та управлінської команди, що забезпечується наявністю шкільного самоврядування.

Для керівника закладу освіти поступовість у реалізації різних видів автономії складається у ланцюг: кадрова – організаційна – академічна – фінансова.

Висновки. Керівники закладів освіти столиці у переважній своїй більшості декларують підтримку освітній політиці держави, розуміють тренди розвитку освіти, закріплених у вітчизняному законодавстві. Респонденти демонструють у відповідях на запитання анкети свою готовність до роботи в умовах розширення автономії закладів

загальної середньої освіти. Директори київських шкіл наразі вже запроваджують автономію закладу освіти з різною швидкістю, послідовністю етапів та комбінацією складових.

Основними умовами реалізації автономії закладів освіти, закладеною вітчизняним законодавством, керівники вважають: вироблення алгоритму дій для впровадження автономії; навчання адміністрації шкіл як освітніх управлінців; забезпечення відповідного рівня поточного фінансування; позбавлення закладів освіти надлишкових функцій; надання консультативної допомоги та розробка механізму стимулювання керівників.

Керівник столичного закладу загальної середньої освіти в процесі запровадження автономії відчуває брак кваліфікованих кадрів, які зможуть у повному

обсязі забезпечити цей процес, і разом із цим часто демонструє недостатність власних економіко-правових знань та практичного досвіду автономного функціонування закладу освіти. Поряд із цим керівник закладу загальної середньої освіти демонструє інколи недостатню підтримку роботи в нових умовах, пов'язаних із автономією зі сторони педагогів школи.

Перспективи подальших досліджень. Дане дослідження не вичерпує усі проблемні питання впровадження реальної автономії шкіл України та інноваційної діяльності керівників закладів освіти. Майбутніми напрямками дослідження ми передбачаємо визначення стану готовності керівників закладів загальної середньої освіти до впровадження інновацій, яких потребує реформування системи освіти України.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 1.10.2021).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 1.10.2021).
3. Линьов К., Редько С. Автономія закладів освіти та її вплив на якість управління освітою столиці: звіт за результати аналітичного дослідження. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 44 с.
4. Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи. Методичні рекомендації. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2019. 47 с.
5. Управління освітою та шкільна автономія: погляд зі школи: аналітична доповідь / За заг. ред. Парашенко Л. І. Київ: 2UP, 2013. 64 с.
6. Boudreaux M. K. Principals' Dispositions Regarding Their Autonomy in Site-Based School Management. *National forum of educational administration and supervision journal*. 2017. Vol. 35. № 4. P. 1–15.
7. Göksoy S. How autonomous should schools be? Research based on teacher opinions. *International Journal of Human Sciences*. 2016. № 13 (1). P. 582–591. DOI: <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3553>
8. Gunnarsson V., Orazem P. F., Sánchez M., Verdisco A. Does School Decentralization Raise Student Outcomes? Theory and Evidence on the Roles of School Autonomy and Community Participation. Ames, IA: Iowa State University, 2004. 36 p.
9. Hashim A. K., Bush-Mecenas S., Strunk K. O. & Marsh J. A. Inside the black box of school autonomy: how diverse school providers use autonomy for school improvement. *Leadership and Policy in Schools*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1080/15700763.2020.1863433>
10. Limon I., Aydin B. School Principals' Opinions on Autonomy in School Administration. *Sakarya University Journal of Education*. 2020. № 10 (3). P. 459–484. DOI: <https://doi.org/10.19126/suje.648585>
11. Mizrav E. Could principal autonomy produce better schools? Evidence from the schools and staffing survey. Master's thesis. Washington, DC: Georgetown University, 2014. 36 p.
12. Pilton J. W. International Trends in Principal Autonomy. Doctor's thesis. Bethlehem, PA: Lehigh University, 2015. 154 p.

References

- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine On Education]* (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Zakon Ukrayiny «Pro povnu zahalnu serednyu osvitu» [The Law of Ukraine On complete general secondary education]* (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Lynjov, K., Redjko S. (2021). *Avtonomija zakladiv osvity ta jiji vplyv na yakistj upravlinnja osvitoju stolyci: zvit za rezuljaty analitychnogho doslidzhennja [Autonomy of educational institutions and its influence on the quality of education management in the capital: a report on the results of analytical research]*. Borys Grinchenko Kyiv University.
- Sejitosmanov, A., Fasolja, O., Markhljevski, V. (2019). *Avtonomija jak shljakh do efektyvnogho menedzhmentu shkoly. Metodichni rekomendaciji [Autonomy as a way to effective school management. Guidelines]*. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.
- Parashhenko, L. I. (Ed.) (2013). *Upravlinnja osvitoju ta shkiljna avtonomija: pohljad zi shkoly: analitychna dopovid [Education management and school autonomy: a view from school: an analytical report]*. 2UP.
- Boudreaux, M. K. (2017). Principals' Dispositions Regarding Their Autonomy in Site-Based School Management. *National forum of educational administration and supervision journal*, 35 (4), 1–15.

- Göksoy, S. (2016). How autonomous should schools be? Research based on teacher opinions. *International Journal of Human Sciences*, 13 (1), 582–591. <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3553>
- Gunnarsson, V., Orazem, P. F., Sánchez, M., Verdisco, A. (2004). *Does School Decentralization Raise Student Outcomes? Theory and Evidence on the Roles of School Autonomy and Community Participation*. Iowa State University.
- Hashim, A. K., Bush-Mecenas, S., Strunk, K. O. & Marsh, J. A. (2021). Inside the black box of school autonomy: how diverse school providers use autonomy for school improvement. *Leadership and Policy in Schools*. <https://doi.org/10.1080/15700763.2020.1863433>
- Limon, I., & Aydın, B. (2020). School Principals' Opinions on Autonomy in School Administration. *Sakarya University Journal of Education*, 10 (3), 459–484. <https://doi.org/10.19126/suje.648585>
- Mizrav, E. (2014). *Could principal autonomy produce better schools? Evidence from the schools and staffing survey. Master's thesis*. Georgetown University.
- Pilton, J. W. (2015). *International Trends in Principal Autonomy. Doctor's thesis*. Lehigh University.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2021

Прийнято до друку 28.10.2021

ОТНОШЕНИЕ РУКОВОДИТЕЛЕЙ К РАСШИРЕНИЮ АВТОНОМИИ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: РЕЗУЛЬТАТЫ АНАЛИТИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Линёв Константин, кандидат наук государственного управления, доцент,
заведующий кафедрой образовательного лидерства Института последиplomного образования,
Киевский университет имени Бориса Гринченко,
ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2, 04053 Киев, Украина,
k.lynov@kubg.edu.ua

Линёва Ирина, кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры исторического и гражданского образования Института последиplomного образования,
Киевский университет имени Бориса Гринченко,
ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2, 04053 Киев, Украина,
i.lynova@kubg.edu.ua

Авторы статьи анализируют результаты опроса руководителей школ, которое было совершено в декабре 2020 г. в Киеве. Закон Украины «Об образовании» предусматривает предоставление учебным заведениям права на расширение автономии, а именно академической, организационной, кадровой и финансовой. Этот процесс в том числе зависит от уровня готовности руководителя к самоуправлению в школе, желание и умение пользоваться предоставленными законодательством Украины возможностями.

Целью статьи является обнаружение результатов исследования по определению актуального отношения руководителя учреждения общего среднего образования столицы к внедрению задекларированной законодательством автономии школы и факторов, которые этому препятствуют. Реализация поставленной цели предусматривает следующее: определение отношения руководителя школы столицы к внедрению задекларированной законодательством автономии учебных заведений; определение готовности руководителя школы в ближайшее время начать реализацию автономии учебного заведения; выделение условий, удовлетворение которых сможет ускорить внедрение автономии учебных заведений

Участниками опроса «Автономия учебных заведений и её влияние на качество управления образованием столицы», проведённого аналитическим центром Киевского университета имени Бориса Гринченко «ОсвітАналитика», стали 472 руководителя учреждений общего среднего образования, специалисты районных в городе Киеве управлений образования и столичного Департамента образования и науки. В данной статье представлен аналитический обзор результатов анкетирования именно руководителей учреждений образования г. Киев, статистический портрет директора школы столицы и следующие выводы авторов. Руководители школ столицы поддерживают идеи, возможности автономии и вводят автономию учебного заведения с разной скоростью, последовательностью этапов и комбинацией составляющих. Основными условиями реализации автономии учебных заведений, заложенной отечественным законодательством, руководители считают: выработку алгоритма действий для внедрения автономии; обучение администрации школ как образовательных управленцев; обеспечение соответствующего уровня текущего финансирования; лишения учебных заведений избыточных функций; оказание консультативной помощи и разработку механизма стимулирования руководителей и т.д.

Ключевые слова: **автономия заведения общего среднего образования; академическая автономия; кадровая автономия; организационная автономия; руководитель учебного заведения; финансовая автономия; управленческая компетентность руководителя учреждения общего среднего образования.**

**PRINCIPAL'S ATTITUDE TO THE EXPANSION OF THE AUTONOMY OF THE INSTITUTION OF
GENERAL SECONDARY EDUCATION:
THE RESULTS OF ANALYTICAL RESEARCH**

Lynov Kostiantyn, PhD in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Chair of Educational Leadership Department,
Institute of In-Service Training, Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 Bulvarno-Kudryavska Str., 04053 Kyiv, Ukraine,
k.lynov@kubg.edu.ua

Lynova Iryna, PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of Historical and Civic Education Department, Institute of In-Service Training,
Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2, Bulvarno-Kudryavska Str., 04053 Kyiv, Ukraine,
i.lynova@kubg.edu.ua

The authors of the article analyze the results of a survey of school principals conducted in December 2020 in Kyiv. The Law of Ukraine «On Education» provides for granting educational institutions the right to expand the scope of autonomy, namely – academic, organizational, personnel and financial autonomy. This process, among other things, depends on the level of readiness of the principals for self-government at school, the desire and ability to use the opportunities provided by the legislation of Ukraine.

The purpose of the article is to publish the results of a study to determine the current state of the attitude of the head of the capital's school to the implementation of the declared autonomy of the school and the factors that prevent it. Realization of the set purpose provides the following: definition of the relation of the head of school to introduction of the autonomy of educational institutions declared by the legislation; determining the readiness of the head of the school in the near future to begin implementing the autonomy of the educational institution; identification of conditions, the satisfaction of which will be able to accelerate the introduction of autonomy of educational institutions.

Participants in the survey «Autonomy of educational institutions and its impact on the quality of education management in the capital», conducted by the analytical center of Borys Grinchenko Kyiv University «OsvitAnalityka», were 472 principals of secondary schools and specialists of Kyiv education departments and the capital Department of Education and Science. This article presents an analytical review of the results of the survey of the heads of educational institutions in Kyiv, a statistical portrait of the school principals and the conclusions of the authors. Heads of schools in Kyiv support the ideas, possibilities of autonomy and introduce the autonomy of the educational institution with different speed, sequence of stages and a combination of components. The main conditions for the implementation of the autonomy of educational institutions, laid down by domestic legislation, leaders consider the following: development of an algorithm of actions for introduction of autonomy; training of school administration as educational managers; ensuring the appropriate level of current funding; deprivation of redundant functions of educational institutions; providing advisory assistance and developing a mechanism to encourage managers, etc.

Key words: autonomy of general secondary education institutions; academic autonomy; financial autonomy; managerial competence of the head of a general secondary education institution; organizational autonomy; principal of educational institution; staff autonomy.